

อาชีวศึกษาสู่แรงงานสร้างสรรค์เพื่อนวัตกรรมฐานภูมิปัญญา*

VOCATIONAL EDUCATION: CREATIVE WORKFORCE FOR WISDOM-BASED INNOVATION

ปรียศรี พรหมจินดา^{1*}, ณชนก หล่อสมบุญ², มัทหมี่ ศรีธรรมา³Priyasri Promchinda^{1*}, Nachanok Lohsomboon², Mudmee Sritunma³มหาวิทยาลัยศิลปากร ประเทศไทย¹Silpakorn University, Thailand¹โรงเรียนศศิภา ประเทศไทย²Sasipa School, Thailand²โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร (ปฐมวัยและประถมศึกษา) ประเทศไทย³The Demonstration School of Silpakorn University (Early childhood and Elementary), Thailand³

*Corresponding author E-mail: promchinda_p@su.ac.th

บทคัดย่อ

ประเทศไทยเร่งผลักดันสู่การเป็นประเทศแห่งเศรษฐกิจฐานนวัตกรรม เกิดความร่วมมือจากหลายภาคส่วน แต่ยังคงเผชิญความท้าทายในปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ประเทศไทยจึงนำเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ โดยใช้จุดเด่นจากมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และยังเผชิญปัญหาสัดส่วนแรงงานสร้างสรรค์ที่ลดลงและแรงงานสร้างสรรค์ด้านเทคโนโลยีมีสัดส่วนต่ำ การศึกษาที่ให้ผู้เรียนสร้างอาชีพจากภูมิปัญญาและเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีลักษณะ 1) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) การเรียนรู้แบบสืบเสาะแบบชี้นำ (Guided Inquiry Learning) 3) การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ 4) การเรียนรู้แบบบูรณาการ (Teaching Factory Learning TEFA) บูรณาการการผลิต อุตสาหกรรม และการบริการ 5) การใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และ Design Thinking 6) การเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างประเทศ (Collaborative Online International Learning) การสร้างแรงงานสร้างสรรค์ยุคใหม่คือการพัฒนาเยาวชนอาชีวศึกษาและผู้สอนให้มีประสบการณ์จริงในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ สอดคล้องกับนโยบายของการอาชีวศึกษาที่มุ่งผลิตอาชีวะสมรรถนะสูง จากความพร้อม 1) จำนวนผู้เรียนและกำลังการผลิต 2) ความหลากหลายของประเภทวิชาชีพ 3) ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เครือข่ายการศึกษาเพื่อพัฒนานวัตกรรมฐานภูมิปัญญาในท้องถิ่น ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเน้นการบูรณาการหลักสูตรและวิจัย สถาบันการอาชีวศึกษามุ่งพัฒนาทักษะปฏิบัติ และหน่วยงานการศึกษาตลอดชีวิต แนวทางการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์และสนับสนุนการพัฒนาประเทศไทยสู่การเป็นชาติแห่งนวัตกรรมด้วยการศึกษา ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา คุณภาพผู้เรียนและความพร้อมผู้สอน สร้างการมีส่วนร่วมกับภาคอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ พัฒนาระบบนิเวศจัดตั้งกองทุน เชื่อมโยงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้สอดคล้องเศรษฐกิจสร้างสรรค์

คำสำคัญ: อาชีวศึกษา, เศรษฐกิจสร้างสรรค์, นวัตกรรม, ภูมิปัญญา, นวัตกรรมฐานภูมิปัญญา

Abstract

Thailand is accelerating its transformation towards an innovation-based economy with cooperation from various sectors. However, the country still faces social, economic, and technological challenges. Thailand has adopted the creative economy approach as a development strategy, leveraging its cultural heritage and wisdom to create added value. Nevertheless, it faces declining proportions of creative workforce and low representation in technological creative industries. Education that enables learners to build careers from local wisdom and creative economy encompasses: 1) Promotion of lifelong learning, 2) Guided inquiry learning, 3) Hands-on learning, 4) Teaching Factory Learning (TEFA) integrating production, industry, and services, 5) Utilization of technology, innovation, and Design thinking, and 6) Collaborative Online International Learning. Developing new-generation creative workforce involves enhancing vocational students' and instructors' real-world experience in creative industries, aligning with vocational education policies aimed at producing high-competency graduates. This is supported by: 1) Student enrollment and production capacity, 2) Diversity of professional fields, and 3) Government support. Educational networks for developing local wisdom-based innovations include Rajabhat Universities focusing on curriculum integration and research, vocational education institutes emphasizing practical skills development, and lifelong learning agencies. Approaches to promote creative economy and support Thailand's development towards an innovative nation through education include: developing vocational curricula, improving student quality and instructor readiness, building sustainable industry partnerships, creating economic opportunities, developing ecosystems, establishing funds, and aligning with the National Economic and Social Development Plan to correspond with creative economy initiatives.

Keywords: Vocational Education, Creative Economy, Innovation, Local wisdom, Wisdom-based Innovation

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566-2570) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานของหลักการที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิด Resilience เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) และโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio - Circular Green Economy) เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้าเศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ให้ก้าวจากการเป็นประเทศอุตสาหกรรมสู่การเป็นประเทศแห่งเศรษฐกิจฐานนวัตกรรม โดยประเทศไทยเร่งฟื้นฟูภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ และการกำหนดบทบาทประเทศไทยในเวทีโลกเพื่อรับมือ

เศรษฐกิจโลกแบบแบ่งขั้ว (Decoupling) เป็นผลจากความขัดแย้งระหว่างชาติมหาอำนาจที่ยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น (ยุทธฤทธิ์ บุนนาค และคณะ, 2564) เป็นที่มาของการสนองนโยบายเร่งด่วนจากหลายภาคส่วน เช่น 1) ภาคสังคม การเตรียมพร้อมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแบบสมบูรณ์ (Aged Society) ของประเทศไทยที่กำลังมีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนประชากร แสดงถึงการมีส่วนร่วมของประชากรวัยทำงานลดลง 2) ภาคเศรษฐกิจ การวางรากฐานเศรษฐกิจดิจิทัลเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ในฐานะเมืองนวัตกรรม และการเชื่อมโยงเมืองที่มีศักยภาพเพื่อกระจายองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมไปสู่ภูมิภาค 3) ภาคการศึกษา มุ่งเน้นผลิตและพัฒนาทักษะกำลังคนให้มีคุณสมบัติสอดคล้องกับเศรษฐกิจใหม่ ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน มีงานทำตรงสาย มีรายได้เหมาะสมทั้งวิชาการและสายอาชีพ โดยจะส่งเสริมงานวิจัยและพัฒนาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรมโดยไม่ลืมหักเหงาของตน

จากการจัดอันดับดัชนีนวัตกรรมโลก Global Innovation Index (GII) ปี 2024 โดยองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization: WIPO) พบว่าประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 41 ของโลก และเป็นลำดับที่ 3 ของอาเซียน ในขณะที่ประเทศกลุ่มอาเซียน เช่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มีพัฒนาการที่ก้าวกระโดดจากอดีตอย่างมาก (World Intellectual Property Organization, 2024) สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการแข่งขันเพื่อก้าวสู่การเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมของไทยในกลุ่มอาเซียน ทั้งนี้การเป็น “ชาติแห่งนวัตกรรม” ยังต้องอาศัยทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะโลกสมัยใหม่ และมีระบบนิเวศนวัตกรรมของเมืองที่สนับสนุนให้เยาวชนเติบโตเป็นนวัตกรรม มุ่งประมาณสนับสนุนในการบริหารระบบการศึกษาและเทคโนโลยีให้ทัดเทียมนานาชาติ ซึ่งปัจจุบันงานวิจัยสิ่งประดิษฐ์ที่คิดค้นโดยคนไทยมีอุปสรรคในการต่อยอดนวัตกรรม ทำให้ไม่มีผลิตภัณฑ์ที่ใช้งานทันต่อกระแสโลก (ผดุงศักดิ์ รัตนเดโช, 2566) แต่กระนั้นประเทศไทยยังมีจุดเด่นที่เป็นต้นทุนทางวัฒนธรรม ดังที่สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของงานฝีมือและหัตถกรรม ในอนาคต โอกาสในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงของผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม และกระแสความนิยมการผนวกเทคโนโลยีในการสร้างสรรค์งานฝีมือที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อมูลของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (NIA) ที่ระบุถึงอุตสาหกรรมที่โดดเด่นของประเทศไทยด้านการส่งออกสินค้าสร้างสรรค์ เช่น ผลงานศิลปะ งานออกแบบ งานหัตถกรรมต่าง ๆ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2565)

จากนโยบาย “เรียนดี มีความสุข” ของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ได้กำหนดแนวคิด “ประเทศไทยมั่นคง ร่ำรวย ด้วยมืออาชีพ” มุ่งพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูงตามความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง สร้างรายได้ระหว่างเรียน และผลิตแรงงานทักษะสูงเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ แม้จะเผชิญความท้าทายด้านการปรับหลักสูตร คุณภาพการศึกษา และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึง แต่มีความพยายามแก้ปัญหาผ่านความร่วมมือกับภาคเอกชนและการสนับสนุนจากรัฐ บทความนี้จึงนำเสนอแนวทางการรับมือด้านการศึกษาก่อนเยาวชนอาชีวศึกษาและวัยแรงงานด้านศิลปะ หัตถศิลป์ และภูมิปัญญาศิลปะ ให้สามารถสร้างงานและรายได้ รวมถึงแนวทางการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์และสนับสนุนการพัฒนาประเทศไทยสู่การเป็น “ชาติแห่งนวัตกรรม” อย่างยั่งยืน

เส้นทางสู่ “ชาติแห่งนวัตกรรม”

ดัชนีนวัตกรรมโลก Global Innovation Index (GII) ประจำปี 2024 โดยองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization: WIPO) พบว่า ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 41 ของโลกและอยู่ในอันดับที่ 3 ของอาเซียน ทั้งนี้การมุ่งสู่การเป็น “ชาติแห่งนวัตกรรม” (Innovation Nation) ต้องอาศัยความเข้มแข็งของภาคเอกชนโดยมีภาครัฐสร้างการรับรู้เพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันเพื่อก้าวสู่ดัชนีนวัตกรรมโลก Global Innovation Index (GII) อันดับที่ 30 ภายในปี 2573 (World Intellectual Property Organization, 2024) และเพื่อสร้างความพร้อมในการขับเคลื่อนนวัตกรรมไทยให้เติบโตอย่างก้าวกระโดดในระดับสากล กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ได้กำหนดวาระสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการ 6 ประเด็น ได้แก่ 1) กำหนดให้ภาครัฐเร่งส่งเสริมนวัตกรรมด้านใหม่ (Innovation Sandbox and Accelerator) 2) เร่งการเติบโตในการลงทุนทางนวัตกรรมเชื่อมกับการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย 3) กระตุ้นกิจกรรมและสร้างฐานข้อมูลตลาดนวัตกรรมและตลาดทุนทางเทคโนโลยี 4) เพิ่มจำนวนวิสาหกิจฐานนวัตกรรมเพื่อการปฏิรูปโครงสร้างทางธุรกิจ 5) กระตุ้นการจดทะเบียนและใช้ประโยชน์สิทธิบัตรเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการ และ 6) เพิ่มจำนวนนวัตกรรมฐานความคิดสร้างสรรค์และวัฒนธรรม (ไทยรัฐออนไลน์, 2566a) แต่กระนั้น ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับความท้าทายของศักยภาพวัยแรงงาน ทั้งข้อจำกัดด้านกำลังการผลิตและทักษะจำเป็นในยุคดิจิทัล

ความท้าทายของแรงงานในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์

รัฐบาลไทยกำหนดแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มุ่งเน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนฐานความรู้และความคิดสร้างสรรค์โดยนำเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาเป็นแนวคิดในการพัฒนาประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ (Creative Product) ที่มีรากฐานจากภูมิปัญญาและมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (Hawkins, J., 2011) โดยคงเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้ร่วมสมัยเพื่อพัฒนาสู่การเพิ่มมูลค่า (Value Creation) ของผลิตภัณฑ์และบริการ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไทยให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องมีการถ่ายทอดแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่ชุมชนที่มีอัตลักษณ์โดยมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทย มีมูลค่ารวม 188,909.74 ล้านบาท และมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นหากได้ส่งเสริมกำลังการผลิตจะส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจอย่างยิ่ง (สถาบันส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย (องค์การมหาชน), 2566)

ตั้งแต่ปี 2565 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์โดยจะมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และคาดว่าในปี 2576 จะเข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุระดับสุดยอดคือประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด ปรากฏการณ์ดังกล่าวสร้างผลกระทบโดยตรงต่อกลุ่มคนวัยแรงงานที่ต้องมีบทบาทในการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น คาดการณ์ว่า ในปี 2579 ประเทศไทยจะมีสัดส่วนของกำลังแรงงาน ผู้สูงอายุ และเด็กคือ 2 : 1 : 1 แสดงถึงการพึ่งพิงวัยแรงงานที่จะเพิ่มขึ้นและเป็นอุปสรรคต่อกำลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจเนื่องจากปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจคือกำลังคน (สำนักงานนโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.), 2564) สอดคล้องกับข้อมูลของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือ TDRI รายงานว่า แรงงานสร้างสรรค์ของไทยส่วนใหญ่ในปัจจุบันมีอายุ 40 ปีขึ้นไป ร้อยละ 52 ในขณะที่แรงงานที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีสัดส่วนเพียงประมาณร้อยละ 22

เท่านั้น สะท้อนถึงการทำทลายด้านแรงงานสร้างสรรค์ของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ไทย (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI), 2564) เกิดความท้าทายในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ยุคดิจิทัล โดยแรงงานอายุ 40 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มประสบปัญหาด้านทักษะดิจิทัลที่จำเป็นและเสี่ยงต่อการถูกทดแทนด้วยเทคโนโลยี รวมถึงการขาดแคลนแรงงานรุ่นใหม่ที่เป็นกำลังสำคัญในการสร้างนวัตกรรมและความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ไทยในระดับสากล (AlphaBeta for Google, 2564)

การแบ่งตามประเภทแรงงานสร้างสรรค์ มีสัดส่วนดังนี้ 1) สาขาเฟอร์นิเจอร์และของใช้ในบ้านร้อยละ 31 2) สาขาหัตถกรรมร้อยละ 18 3) สาขาเครื่องประดับร้อยละ 13 4) สาขาการโฆษณาร้อยละ 9 5) สาขาศิลปะการแสดงร้อยละ 7 6) สาขาสื่อใหม่ร้อยละ 6 7) สาขาสื่อสิ่งพิมพ์ร้อยละ 5 8) สาขาทัศนศิลป์ร้อยละ 5 9) สาขาสื่อสตรีตอาร์ตร้อยละ 4 และ 10) สาขาสถาปัตยกรรมร้อยละ 2 จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า ในตลาดแรงงานสาขาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีทันสมัย เช่น สาขาสื่อใหม่ร้อยละ 6 และสาขาสื่อสตรีตอาร์ตร้อยละ 4 มีสัดส่วนต่ำเมื่อเทียบกับสาขาอื่น ๆ ส่งผลให้ขาดโอกาสการเติบโตในตลาดแรงงานดิจิทัล ขณะที่งานหัตถกรรมร้อยละ 18 และเฟอร์นิเจอร์ร้อยละ 31 เสี่ยงถูกแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติ และอาจไม่สามารถดึงดูดแรงงานรุ่นใหม่ที่น่าสนใจด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ในขณะที่พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปเน้นการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น โดยต้องการสินค้าและบริการที่มีนวัตกรรมสามารถปรับแต่งได้ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล หรือมีประสบการณ์เสมือนจริง ส่งผลให้งานฝีมือแบบดั้งเดิมลดความสำคัญลง หากแรงงานสร้างสรรค์ไม่ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงนี้ อาจสูญเสียโอกาสในตลาดแรงงาน

นอกจากนี้ ยังคงมีความเหลื่อมล้ำการเข้าถึงเทคโนโลยีและการฝึกอบรมทักษะดิจิทัลในบางพื้นที่ทำให้แรงงานบางส่วนถูกทิ้งไว้ข้างหลัง ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยียังคงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (IoT) ทำให้แรงงานต้องพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ให้สามารถทำงานร่วมกับเทคโนโลยีเหล่านี้และต้องใช้ทักษะดิจิทัลเพื่อสามารถแข่งขันในตลาดแรงงานได้ (ฐิติมา ชูเชิด, 2567)

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วยการศึกษา

เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาประเทศของเอเชียในศตวรรษที่ 21 โดยหลายประเทศได้ใช้ระบบการศึกษาเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนจนประสบความสำเร็จ ดังจะเห็นได้จากกรณีศึกษาต่อไปนี้

ประเทศอินโดนีเซีย อินโดนีเซียขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านการนำ Teaching Factory Learning (TEFA) มาใช้ในสถานศึกษาระดับมัธยมปลายและอาชีวศึกษา TEFA เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่บูรณาการกระบวนการผลิตอุตสาหกรรมและการบริการเข้ากับการเรียนการสอน เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงในการผลิตสินค้าคุณภาพและประเมินผลลัพธ์ในระบบอุตสาหกรรม การส่งเสริมให้เยาวชนฝึกเป็นผู้ประกอบการผ่านการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และเรียนรู้เทคโนโลยีเพื่อสร้างนวัตกรรม (Hasanah, H. & Malik, M. N., 2018) ถือเป็นการลงทุนทางการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายเศรษฐกิจและให้ผลตอบแทนในระยะยาว

ประเทศสิงคโปร์ พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วยการใช้รูปแบบการศึกษาที่สอดคล้องกับแผนการพัฒนาประเทศ โดยมีแนวทางและกลยุทธ์ที่ชัดเจน ด้วยการบูรณาการความคิดสร้างสรรค์ในระบบการศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมผ่านระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูง โดยมีการส่งเสริมให้เกิด

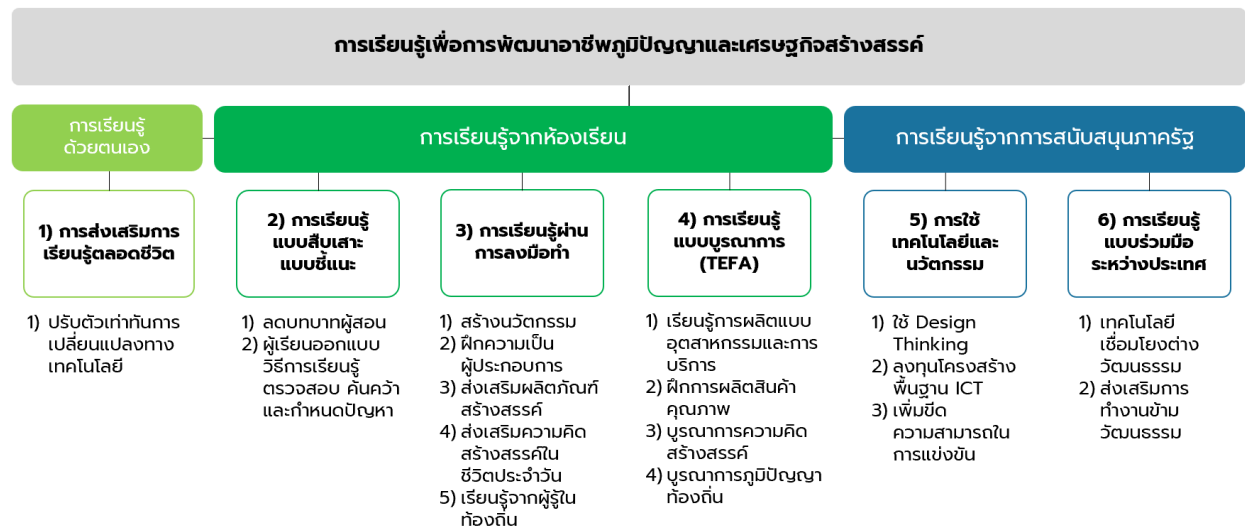
"ความคิดสร้างสรรค์ในชีวิตประจำวัน" และนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม การใช้ design thinking เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน (Tan, C. et al., 2020) และส่งเสริมความคิดอิสระและความคิดสร้างสรรค์ มีความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงจากระบบที่เน้นการท่องจำไปสู่ระบบที่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โดยเน้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นและความพร้อมที่จะทดลองสิ่งใหม่ ๆ (Wei, Y. et al., 2008) นอกจากนี้ รัฐบาลยังให้อิสระโรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตรและวิธีการสอน พร้อมทั้งลงทุนพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อรองรับเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยความรู้และนวัตกรรม (Mok, Ka. Ho., 2016)

ประเทศญี่ปุ่น ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านระบบการศึกษาที่มีคุณภาพสูงเพื่อสร้างบุคลากรที่มีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เน้นการศึกษาแบบบูรณาการ สร้างทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้แรงงานสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาในมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัย เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ การพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ผ่านการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเติบโตของ GDP ในภาคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ นอกจากนี้ยังบูรณาการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอน จัดกิจกรรมนอกหลักสูตรที่ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากผู้รู้ในท้องถิ่นโดยตรง ผ่านกิจกรรมเช่นการสัมภาษณ์หรือการฝึกงาน ซึ่งช่วยให้เยาวชนได้เรียนรู้และซึมซับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์องค์ความรู้ดั้งเดิมและสร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าทางวัฒนธรรม (Qian, W., 2020)

ญี่ปุ่นยังใช้กลยุทธ์สำคัญ สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ส่งเสริมการส่งออกสินค้าและบริการสร้างสรรค์ผ่านนโยบายและมาตรการสนับสนุนต่าง ๆ พัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ การดำเนินกลยุทธ์เหล่านี้ช่วยบูรณาการช่วยผลักดันให้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของญี่ปุ่นเติบโตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (Effendi, T. D., 2019); (Qian, W., 2020)

การพัฒนาการอาชีพภูมิปัญญาและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วยการศึกษาจากกรณีศึกษาในเอเชีย มีลักษณะดังนี้ 1) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้แรงงานสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี 2) การเรียนรู้แบบสืบเสาะแบบชี้นำ (Guided inquiry learning) เป็นวิธีการเรียนรู้เชิงลึกที่ผู้เรียนออกแบบวิธีการสำรวจ ตรวจสอบ ค้นคว้าด้วยตนเอง และกำหนดปัญหา ผู้สอนลดบทบาทหน้าที่เพื่อให้ผู้เรียนมีบทบาทมากขึ้น 3) การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ ส่งเสริมให้น้องๆ ได้รับความรู้ของกระบวนการผลิตและฝึกเป็นผู้ประกอบการไปสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในชีวิตประจำวัน สนับสนุนให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากผู้รู้ในท้องถิ่นโดยตรง 4) การเรียนรู้แบบบูรณาการ (Teaching Factory Learning TEFA) บูรณาการด้านการผลิต อุตสาหกรรม และการบริการเข้ากับการเรียนการสอน เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ การบูรณาการความคิดสร้างสรรค์ในระบบการศึกษา และบูรณาการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอน 5) การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม การใช้ Design thinking

เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน 6) การเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างประเทศ (Collaborative Online International Learning (COIL) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อเชื่อมโยงผู้เรียนจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และส่งเสริมการทำงานข้ามวัฒนธรรม

ภาพที่ 1 การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอาชีพภูมิปัญญาและเศรษฐกิจสร้างสรรค์

อาชีวศึกษากำลังสำคัญของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ยุคใหม่

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พุทธศักราช 2551 มาตราที่ 4 ระบุว่า การอาชีวศึกษา หมายถึง กระบวนการศึกษา และมีการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคน ระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี ยึดหลักคุณภาพและความเป็นเลิศทางวิชาชีพตามความต้องการของตลาดแรงงาน และการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทยประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2566)

กระทรวงศึกษาธิการภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้เสนอแนวคิด “เรียนดี มีความสุข” มีเป้าหมายเพื่อให้สถานศึกษาร่วมกันยกระดับคุณภาพการศึกษา และได้มุ่งเน้นการผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษาสมรรถนะสูง สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนดนโยบายเร่งด่วนและจุดเน้น 9 ข้อ ได้แก่ 1) การบริหารงานบุคคลและวิทยฐานะของข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษา และข้าราชการพลเรือน 2) ยกระดับอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในทุกระดับการศึกษา 3) ยกระดับโครงการอาชีวะ อยู่ประจำเรียนฟรีมีอาชีพ 4) ขับเคลื่อนโครงการทวิศึกษาแนวใหม่ 5) ขับเคลื่อนศูนย์อาชีวะช่วยประชาชน 6) ขับเคลื่อนศูนย์ความปลอดภัย 7) ปฏิรูปกลุ่มวิทยาลัยเกษตรและประมง 8) ประชาสัมพันธ์สร้างภาพลักษณ์อาชีวศึกษา และ 9) ปรับปรุงกฎ ประกาศ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเน้นการผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษาสมรรถนะสูงเพื่อการพัฒนาประเทศภายใต้แนวคิด “ประเทศไทยมั่นคง ร่ำรวย ด้วยมืออาชีวะ” (ไทยรัฐออนไลน์, 2566b)

จากเป้าหมายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนอาชีวศึกษากลายเป็นกำลังสำคัญเพื่อรองรับการเติบโตและความต้องการของภาคเศรษฐกิจทั้งในด้านอุตสาหกรรมและบริการ เนื่องจากมีประสบการณ์โดยตรงในเชิงปฏิบัติ มีความพร้อมในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของประเทศ ด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านกำลังการผลิตในพื้นที่ ปัจจุบันมีสถาบันอาชีวศึกษาในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจำนวน 433 แห่ง ครอบคลุมทั่วประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2566)
2. ด้านความหลากหลายของวิชาชีพ ในปี 2565 อาชีวศึกษา เปิดสอนทั้งสิ้น 15 ประเภทวิชาชีพ ได้แก่ อุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริหารธุรกิจ ศิลปกรรม คหกรรม เกษตรกรรม ประมง อุตสาหกรรมท่องเที่ยว อุตสาหกรรมสิ่งทอ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อุตสาหกรรมบันเทิงและดนตรี พาณิชยนาวิเทคโนโลยีและนวัตกรรม เกษตรอุตสาหกรรม มีผู้เรียนทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวนกว่า 992,991 คน
3. ด้านการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ จากจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเพื่อจัดตั้งศูนย์บริการอาชีวศึกษาช่วยประชาชนและกิจกรรมเพื่อชุมชน ได้รับการสนับสนุนและขยายผลไปหลายจังหวัด (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2566)

นโยบายพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสมรรถนะสูงสอดคล้องกับสถานการณ์การขาดแคลนแรงงานสร้างสรรค์อายุต่ำกว่า 30 ปีในประเทศไทย อย่างไรก็ตามอาชีวศึกษาไทย ยังคงต้องรับมือกับความท้าทายหลายประการให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน ดังนี้

1. การเชื่อมโยงกับตลาดแรงงาน พบว่าหลักสูตรการเรียนการสอนในหลายสถานศึกษา ยังไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงไปได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ตลาดแรงงานต้องการบุคลากรที่มีทักษะด้านดิจิทัลมากขึ้น รวมถึงความต้องการในการทำงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ส่งผลให้สถานศึกษาต้องปรับหลักสูตรเพื่อให้พร้อมต่ออุตสาหกรรมเศรษฐกิจสีเขียว เช่น การพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ศิริวรรณ สืบบุญการณ, 2567)
2. ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษา พบว่ายังมีข้อจำกัดทั้งด้านการเรียนการสอน คุณภาพผู้สอน และอุปกรณ์ฝึกที่ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ขาดแคลนทรัพยากร ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างภูมิภาคและกระทบต่อคุณภาพการศึกษาโดยรวม (อรรถพล สังขวาสี, 2564)
3. ความร่วมมือกับภาคเอกชนในการสร้างกำลังคนที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน พบว่ารูปแบบความร่วมมือที่ไม่ชัดเจนและขาดความยั่งยืน การทำงานร่วมกันมักเป็นการฝึกอาชีพระยะสั้นส่งผลให้ผู้สำเร็จการศึกษาไม่มีความมั่นคงในสายงาน และภาคเอกชนบางส่วนยังขาดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการศึกษา (อรรถพล สังขวาสี, 2564)

การพัฒนาระบบอาชีวศึกษาจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและครอบคลุมในทุกมิติ พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะเชื่อมโยงกับตลาดแรงงานและแนวโน้มในอนาคต วางแผนพัฒนาคุณภาพหลักสูตรและครูผู้สอน ให้มีความเชี่ยวชาญตรงด้านแรงงานสร้างสรรค์ ทั้งผู้เรียนและผู้สอนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติเพื่อสร้างความร่วมมือในระยะยาว มีการลงทุนในอุปกรณ์และเทคโนโลยี กระจายทรัพยากรอย่างเท่าเทียมตามความต้องการพื้นที่ สร้างเครือข่าย

แบ่งปันทรัพยากรระหว่างสถาบัน หมุนเวียนผู้เชี่ยวชาญสู่พื้นที่ขาดแคลน สร้างระบบติดตามประเมินผลและปรับปรุงแผนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมอาชีวศึกษาในการเป็นกำลังสำคัญของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ยุคใหม่

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและโอกาสในการเติบโตของอุตสาหกรรมงานฝีมือและหัตถกรรมในอนาคต ดังนี้ 1) โอกาสในการเชื่อมโยงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเศรษฐกิจสร้างสรรค์เข้ากับความต้องการของผู้บริโภคที่มีแนวโน้มเปลี่ยนไปให้มีความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และยังเลือกใช้สินค้าที่มีความยั่งยืน เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น 2) การสร้างสรรค์งานฝีมือที่นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง (Digital Crafts Trend) เช่น การใช้เครื่องพิมพ์ 3 มิติออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 3) การนำเครื่องจักรเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตเพื่อความเร็วและได้มาตรฐาน ซึ่งระบบดิจิทัลเป็นทางเลือกที่ช่วยต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นรูปธรรมอีกขั้นได้ (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน), 2564)

แนวโน้มเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างทักษะหัตถกรรมดั้งเดิมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งเป็นโอกาสการพัฒนาอาชีวศึกษาและแรงงานสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดและผู้บริโภคในอนาคต

นวัตกรรมฐานภูมิปัญญา

นวัตกรรมคือการใช้ความรู้ที่จำเป็นและศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการใช้ความคิดสร้างสรรค์ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดคุณค่าที่ผู้ใช้งานนวัตกรรมได้รับประโยชน์ หรือก่อให้เกิดคุณค่าทางสังคม ซึ่งนวัตกรรมเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2562) ในขณะที่ภูมิปัญญาคือ องค์ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถของคนในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมประสบการณ์และความรู้ดั้งเดิมมายาวนาน มีลักษณะเป็นองค์รวม และมีคุณค่า ทางวัฒนธรรม จึงอาจกล่าวได้ว่า นวัตกรรมฐานภูมิปัญญาเป็นการประยุกต์ใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ประสบการณ์ และความเข้าใจทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมในท้องถิ่นเพื่อสร้างแนวความคิดเชิงนวัตกรรมที่นำมาสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับประเทศในการรับมือความท้าทายในปัจจุบัน ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่อาศัยมรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทย นวัตกรรมภูมิปัญญามีรูปแบบเฉพาะตามแต่ละท้องถิ่น ผ่านการสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับความต้องการหลากหลายของผู้บริโภคในปัจจุบัน การสร้างองค์ความรู้ในการออกแบบภูมิปัญญา เป็นความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลซึ่งเป็นความรู้แบบฝังลึก (Tacit Knowledge) การพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาจึงต้องอาศัยการทำความเข้าใจจากประสบการณ์จริงร่วมกับชุมชนเจ้าของภูมิปัญญา เช่น การลงพื้นที่และการพัฒนานวัตกรรมที่มีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจในคุณค่าของภูมิปัญญา (อรัญ วานิชกร, 2559)

นวัตกรรมฐานภูมิปัญญาเป็นกลไกสำคัญในการบูรณาการความรู้ดั้งเดิมเข้ากับแนวคิดโลกยุคใหม่เพื่อรับมือความท้าทายทางเศรษฐกิจ การพัฒนานวัตกรรมฐานภูมิปัญญามีความสำคัญต่อประเทศด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านสังคมและวัฒนธรรม ก่อให้เกิดการเสริมสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนให้เข้มแข็งผ่านความคิดริเริ่มที่อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและความรับผิดชอบร่วมกัน ช่วยให้ชุมชน ฝ่าฟันวิกฤตเศรษฐกิจ และเป็นโอกาสที่ภาครัฐจะสามารถกำหนดนโยบาย สร้างสิ่งจูงใจในการสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมบนพื้นฐานภูมิปัญญา รวมถึงส่งเสริมความรู้ดั้งเดิมของชุมชน ความรู้สมัยใหม่ สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม การผสมผสานระหว่างหัตถกรรมดั้งเดิม

และการผลิตแบบอุตสาหกรรมก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์นวัตกรรมที่ช่วยสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมและพัฒนาท้องถิ่นไปพร้อมกัน

2. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญาเป็นการบูรณาการความรู้ทางนิเวศวิทยาจากบรรพบุรุษเข้ากับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ริเริ่มโครงการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การแปรรูปขยะเพื่อนำมาใช้เป็นวัสดุทดแทน การปลูกพืชที่เป็นวัสดุในการผลิตหัตถกรรมเพื่อทดแทนส่วนที่นำมาใช้ในการผลิต ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดเศรษฐกิจสีเขียวและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาเพื่อการเป็นประเทศแห่งเศรษฐกิจฐานนวัตกรรมอย่างแท้จริง

3. ด้านเศรษฐกิจ การแข่งขันในตลาดโลก ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาเชิงพาณิชย์ สร้างความตื่นตัวทางเศรษฐกิจหลายประการ อาทิ การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพิ่มมูลค่าและเอกลักษณ์ให้สินค้าการสร้างโอกาสทางธุรกิจ เป็นโอกาสที่วิสาหกิจชุมชนและธุรกิจขนาดเล็กใช้จุดแข็งด้านภูมิปัญญา การสร้างงานในท้องถิ่นและกระจายรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมการส่งออก เพิ่มศักยภาพในการส่งออกด้วยสินค้าที่มีความแตกต่างและมูลค่าเพิ่ม

4. ด้านการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาส่งผลเกี่ยวข้องกับกฎหมาย มีแนวโน้มการตื่นตัวในหลายประการ อาทิ 1) การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเพื่องานสร้างสรรค์ทางศิลปะและวรรณกรรม 2) การคุ้มครองการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่พัฒนา 3) การคุ้มครองพันธุ์พืชพื้นเมืองที่ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 4) การกำหนดมาตรฐานสำหรับผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา ควบคุมคุณภาพและความปลอดภัย รวมถึงมีการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า (สำนักข่าวไทย, 2567)

5. ด้านองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรมในท้องถิ่นทำให้เกิดการพัฒนาทักษะและสร้างโอกาสในการจ้างงาน การลงทุนในโครงการพัฒนาทักษะตามภูมิปัญญาท้องถิ่น และยังเป็นโอกาสที่ภาครัฐจะส่งเสริมการฝึกอบรม หัตถกรรมและทักษะแบบดั้งเดิมที่พัฒนาแรงงานในท้องถิ่น เกิดการโอนถ่าย เผยแพร่องค์ความรู้และประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่สนับสนุนธุรกิจท้องถิ่น และยังพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นวัตกรรมจากภูมิปัญญาในระดับชุมชนจึงเป็นจุดเริ่มต้นการสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็กและวิสาหกิจชุมชนที่ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดการบูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น AI และ IoT กับภูมิปัญญาดั้งเดิม ซึ่งเป็นแนวโน้มในการพัฒนานวัตกรรมในโลกยุคใหม่ที่ท้าทายอย่างยิ่ง (The Nation, 2566)

จะเห็นได้ว่า การใช้วัฒนธรรมบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างความหลากหลายทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในชุมชนได้อย่างยั่งยืน การพัฒนานวัตกรรมฐานภูมิปัญญายังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศโดยการผสมผสานความรู้ดั้งเดิมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดโลก อย่างไรก็ตาม การพัฒนานวัตกรรมฐานภูมิปัญญา ยังคงต้องการความร่วมมือและการสนับสนุนจากหน่วยงานหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานภาคการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรม

เครือข่ายการศึกษาเพื่อพัฒนานวัตกรรมฐานภูมิปัญญา

แนวโน้มของการพัฒนาประเทศตั้งอยู่บนฐานของการพัฒนาคนและการพัฒนาศักยภาพชุมชน เมื่อชุมชนเข้มแข็งก็จะสร้างเศรษฐกิจและสังคมที่เจริญก้าวหน้าซึ่งการศึกษาจะเป็นเครื่องมือสำคัญ การสร้างเครือข่ายทาง

การศึกษาเพื่อพัฒนานวัตกรรมฐานภูมิปัญญาจึงควรเกิดจากความร่วมมือขององค์กรภาคการศึกษาที่มีความพร้อมในการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน มีบทบาทในการสร้างความมั่นคงในพื้นที่มีองค์ความรู้สู่การปฏิบัติ มีการจัดการความรู้ท้องถิ่น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์โดยตรง (ภาณุวัฒน์ ภัคดิวงศ์, 2561) องค์ประกอบเหล่านี้จะก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพคนและชุมชนสอดคล้องกับแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน องค์กรภาคการศึกษาดังกล่าว ประกอบด้วย

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่บูรณาการองค์ความรู้สู่ส่วนนวัตกรรมในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ และเป็นพื้นที่ของท้องถิ่นประสานความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ในการพัฒนาท้องถิ่นให้บรรลุเป้าหมายสู่สากล ทั้งสิ้น 38 แห่งทั่วประเทศ มีความโดดเด่นในการสร้างเครือข่ายและนวัตกรรมภูมิปัญญา ดังนี้ (สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2562) 1) บูรณาการหลักสูตรและถ่ายทอดความรู้ร่วมกันระหว่างสถาบัน และจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ที่เน้นการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการพัฒนานวัตกรรม 2) วิจัยและพัฒนานวัตกรรมจากภูมิปัญญา 3) ส่งเสริมการวิจัยร่วมกับชุมชน พัฒนาทักษะและการฝึกอบรม โดยจัดโครงการฝึกอบรมร่วมกันที่ผสมผสานทักษะวิชาการ ทักษะปฏิบัติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชนและชุมชนท้องถิ่น และพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้

2. สถาบันการอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ทั่วประเทศจำนวน 433 สถานศึกษา เข้าถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น เปิดสอนประเภทวิชาชีพที่หลากหลาย เน้นการฝึกปฏิบัติและการทำงานบูรณาการจริงให้สามารถปรับตัวตามความผันผวนของโลกยุคใหม่ เรียนรู้การสืบทอดและบูรณาการความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมและสมัยใหม่เข้าด้วยกัน การเรียนรู้การใช้เทคโนโลยี ซึ่งสถาบันการอาชีวศึกษาจะเป็นแหล่งผลิตบุคลากรสายอาชีพที่เชี่ยวชาญชำนาญงาน เข้าสู่ตลาดแรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ ดังนี้ 1) มีศักยภาพสูงในการพัฒนาทักษะปฏิบัติ ส่งผลให้นักศึกษามีความชำนาญในการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยี 2) การเรียนการสอนแบบ Project-Based ที่แก้ปัญหาจริงในชุมชนหรืออุตสาหกรรม บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ พัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการและส่งเสริมการมีอาชีพ 3) การเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมและเข้าใจความต้องการของตลาดแรงงานและเทคโนโลยี 4) ผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ (สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ, 2551)

3. หน่วยงานการศึกษาตลอดชีวิตที่ส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ในชุมชนในท้องถิ่น มุ่งบูรณาการความรู้จากการดำรงชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้ จากการใช้องค์ความรู้หรือภูมิปัญญาในชุมชนร่วมกับเทคโนโลยีพื้นฐานที่เหมาะสม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมและใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามวิถีชุมชน อาทิ หน่วยงานการศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาตลอดชีวิต มีศักยภาพในการเป็นพัฒนานวัตกรรมฐานภูมิปัญญา ดังนี้ 1) เปิดโอกาสให้คนทุกช่วงวัยเข้าถึงการเรียนรู้ จึงมีความยืดหยุ่นและการหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงานได้อย่างรวดเร็ว 2) ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 3) การเชื่อมโยงกับชุมชนและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนานวัตกรรมที่สนองความต้องการของชุมชน ผสมผสานความรู้หลากหลายศาสตร์ มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐ เอกชน และชุมชน 4) ปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของ

ตลาดแรงงาน 5) การอนุรักษ์ ต่อยอด ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การต่อยอดเป็นนวัตกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

กลไกสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมฐานภูมิปัญญาคือความร่วมมือจากเครือข่ายองค์กรภาคการศึกษาโดยใช้จุดเด่นและองค์ความรู้สำคัญเชื่อมต่อและร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมฐานภูมิปัญญา ตามความเชี่ยวชาญเพื่อเติมเต็มซึ่งกันและกัน ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ อุตสาหกรรม และชุมชน ในการพัฒนานวัตกรรมครบทุกมิติ เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ที่สมบูรณ์ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ทั้งนี้แนวทางการส่งเสริมอาชีวศึกษาตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วยศิลปะและนวัตกรรมฐานภูมิปัญญา สรุปได้ดังภาพที่ 2

ประเด็น	สภาพปัจจุบัน	สภาพปัญหา	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13	แนวทางการพัฒนาสอดคล้องเศรษฐกิจสร้างสรรค์
1.หลักสูตรอาชีวศึกษา	เป็นวิชาชีพที่ตอบสนองต่อภาคอุตสาหกรรมแบบดั้งเดิม	ขาดการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์และความต้องการของตลาดใหม่	การสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถในเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรม	- ปรับหลักสูตรให้สอดคล้อง เช่น บูรณาการศิลปะ ดิจิทัลมีเดีย และการออกแบบผลิตภัณฑ์
2. คุณภาพผู้เรียน	มีทักษะวิชาชีพพื้นฐาน	ขาดทักษะในด้านความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และการประยุกต์ศิลปะในการพัฒนาธุรกิจ	ส่งเสริมการพัฒนาทักษะในด้านความคิดสร้างสรรค์และการเป็นผู้ประกอบการ	- จัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการใช้ศิลปะในเชิงธุรกิจ - พัฒนาโครงการ Startup ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์
3. ความพร้อมผู้สอน	เชี่ยวชาญในวิชาชีพดั้งเดิม	บางส่วนต้องการพัฒนาความรู้ด้านศิลปะและการบูรณาการนวัตกรรมเข้ากับการเรียนการสอน	การพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนให้เป็นโค้ชที่สามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในผู้เรียนมีประสบการณ์จริง	- จัดหลักสูตรอบรมให้ครูผู้สอนมีทักษะด้านศิลปะ การคิดสร้างสรรค์ และการบูรณาการเทคโนโลยี เช่น การออกแบบเชิงดิจิทัลและการจัดการธุรกิจในยุคดิจิทัล 21
4.การมีส่วนร่วมกับภาคอุตสาหกรรม	จัดโครงการสหกิจร่วมกับภาคอุตสาหกรรมในบางพื้นที่	ความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมยังไม่ตอบสนองต่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในสาขาศิลปะและการออกแบบ	การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันอาชีวศึกษาและภาคอุตสาหกรรมในสาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์	- สร้างความร่วมมือกับภาคธุรกิจ ศิลปะ เช่น สตูดิโอออกแบบ บริษัทเกม และผู้ผลิตสื่อสร้างสรรค์ - ฝึกอบรมและโครงการฝึกงานสำหรับนักศึกษา
5.โอกาสทางเศรษฐกิจ	มีความสนใจในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ แอพลิเคชั่น และธุรกิจดิจิทัล	ขาดแหล่งทุนและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับโครงการที่เป็นนวัตกรรมทางศิลปะ	การพัฒนาระบบนิเวศนวัตกรรมที่ส่งเสริมผู้ประกอบการและธุรกิจสร้างสรรค์	- จัดตั้งกองทุนสนับสนุนธุรกิจสร้างสรรค์และศูนย์บ่มเพาะธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับศิลปะในสถานศึกษา เช่น การพัฒนา Startup ทางศิลปะในอาชีวศึกษา

ภาพที่ 2 การส่งเสริมอาชีวศึกษาตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วยศิลปะและนวัตกรรมฐานภูมิปัญญา

สรุป

ประเทศไทยเร่งพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” เพื่อผลักดันประเทศไปสู่การเป็นประเทศแห่งเศรษฐกิจฐานนวัตกรรมเป็นผลให้หลายภาคส่วนกำหนดนโยบายเพื่อร่วมกันประเทศไทยยังคงเผชิญความท้าทายในหลายด้าน ได้แก่ สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี นำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศใช้จุดเด่นจากมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการและสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Creation) ซึ่งมีปัจจัยสำคัญคือแรงงาน ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหากำลังแรงงานสร้างสรรค์กำลังลดลง และแรงงานสร้างสรรค์ที่มีด้านเทคโนโลยียังมีสัดส่วนน้อย จากข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า การพัฒนาการอาชีพภูมิปัญญาและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ควรมุ่งไปที่ 1) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้แรงงานสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี 2) การเรียนรู้แบบสืบเสาะแบบชี้นำ (Guided inquiry learning) เป็นวิธีการเรียนรู้เชิงลึกที่ผู้เรียนมีบทบาทมากขึ้นด้วยตนเอง 3) การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ ส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ความคิด

สร้างสรรค์ในชีวิตประจำวัน สนับสนุนการการสืบทอดองค์ความรู้ดั้งเดิมท้องถิ่นในเชิงเศรษฐกิจ 4) การเรียนรู้แบบ
บูรณาการ (Teaching Factory Learning TEFA) บูรณาการด้านการผลิต อุตสาหกรรม และการบริการเข้ากับการ
เรียนการสอน เน้นการฝึกฝนการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ การบูรณาการความคิดสร้างสรรค์และบูรณาการความรู้
ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอน 5) การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางความคิดในการ
พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 6) การเรียนรู้แบบ
ร่วมมือระหว่างประเทศ (Collaborative Online International Learning (COIL) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ใช้
เทคโนโลยีการสื่อสารเชื่อมโยงผู้เรียนจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และส่งเสริมการทำงานข้ามวัฒนธรรม การสร้าง
แรงงานสร้างสรรค์ยุคใหม่คือการพัฒนาเยาวชนอาชีวศึกษาและผู้สอนให้มีศักยภาพในการผลิตอุตสาหกรรม
สร้างสรรค์ สอดคล้องกับนโยบายของการอาชีวศึกษาที่มุ่งผลิตอาชีวสมรรถนะสูง เนื่องจากอาชีวศึกษามีความ
พร้อมหลายด้าน 1) กำลังแรงงานการผลิต 2) ความหลากหลายของวิชาชีพ 3) การสนับสนุนจากภาครัฐ นอกจากนี้
นวัตกรรมฐานภูมิปัญญาส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาประเทศด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านองค์ความรู้เพื่อการ
พัฒนาท้องถิ่น และการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยเครือข่ายการศึกษาเพื่อพัฒนานวัตกรรมฐาน
ภูมิปัญญาจากความร่วมมือขององค์กรภาคการศึกษาที่มีนโยบายสร้างความมั่นคงและศักยภาพในพื้นที่ ได้แก่
ความร่วมมือของเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ สถาบันการอาชีวศึกษา และหน่วยงานการศึกษาตลอดชีวิต โดยใช้
จุดเด่นและองค์ความรู้สอดคล้องกับกับพันธกิจหลักของแต่ละหน่วยงานครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ อุตสาหกรรม
และชุมชน มีการจัดการความรู้ท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ที่สมบูรณ์ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ขับเคลื่อน
นวัตกรรมจากแรงงานสร้างสรรค์ที่ใช้องค์ความรู้ในท้องถิ่น และสอดคล้องแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับ
ปัจจุบันและแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่การเป็นชาติแห่งนวัตกรรมอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ฐิติมา ชูเชิด. (2567). พลิกระบบพัฒนาทักษะ เพิ่มมูลค่าตลาดแรงงานไทยในยุคดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2567 จาก <https://thaipublica.org/2024/01/redesign-economic-game-with-10-ideas-from-economists-3/>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2566a). ปี 66 ไทยยังครองอันดับ 43 ความสามารถด้านนวัตกรรมโลก อว.ชี้ ต้องอาศัยเอกชน แล้วรัฐเป็นกองหนุน. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2567 จาก https://www.thairath.co.th/money/tech_innovation/digital_transformation/2729018
- ไทยรัฐออนไลน์. (2566b). ปี 67 สอศ.เน้นผลิตอาชีวะสมรรถนะสูง ลุยขับเคลื่อน 9 นโยบายเร่งด่วน. เรียกใช้เมื่อ 7 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/2570933>
- ผดุงศักดิ์ รัตนเดโช. (2566). ตัวชี้วัดการพัฒนาประเทศไทยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมกรณีศึกษา : ทรัพยากรเส้นทางปัญญา และ บทความวิจัยในฐานะข้อมูลสากล. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2567 จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/ratthapirak/article/view/264601>
- ภาณุวัฒน์ ภักดิ์วงศ์. (2561). ภูมิปัญญาของคนไทยกับการพัฒนาการศึกษาสู่การสร้างนวัตกรรม. วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา, 1(2), 91-113

- ยุทธฤทธิ์ บุนนาค และคณะ. (2564). การแข่งขันทางเทคโนโลยีระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน: นัยต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทย. เรียกใช้เมื่อ 7 ธันวาคม 2567 จาก <https://isc.mfa.go.th/en/content/การแข่งขันทางเทคโนโลยีระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน?cate=5f86c1f7d209322b3d131d22>
- ศิริวรรณ สืบบุญการณ. (2567). ทักษะสีเขียวเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 7 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/environment/1127477>
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI). (2564). สรรค์สร้างแรงงานสร้างสรรค์. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2567 จาก <https://tdri.or.th/2022/02/creative-labour-book/>
- สถาบันส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย (องค์การมหาชน). (2566). สรุปรายงานการส่งออกผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมไทยช่วงเดือนกรกฎาคม 2566. เรียกใช้เมื่อ 2 กันยายน 2567 จาก <https://sacit.or.th/th/detail/2023-09-06-08-32-21>
- สำนักข่าวไทย. (2567). ปลื้มผลงานกรมทรัพย์สินทางปัญญาช่วยเสริมงานทุกด้านเห็นผล. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2567 จาก <https://tna.mcot.net/business-1401147>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.moe.go.th/พรบ-การศึกษาแห่งชาติ-พ-ศ-2542/>
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2566). เลขาธิการฯ ลงพื้นที่พร้อมผู้บริหารระดับสูง สอศ. ติดตามขับเคลื่อนนโยบายและจุดเน้นการจัดการอาชีวศึกษา พัฒนาคณาอาชีวะสมรรถนะสูง. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2567 จาก <https://www.vec.go.th/ข่าว/ข่าวประชาสัมพันธ์/รายละเอียดข่าวประชาสัมพันธ์/tabid/6276/ArticleId/40452/language/th-TH/40452.aspx>
- สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ. (2562). ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) (ฉบับปรับปรุง 11 ตุลาคม 2561). เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2567 จาก https://plan.dru.ac.th/dataupload/Plan_1390874699_2022-10-30.pdf
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2565). Global Innovation Index ดัชนีนวัตกรรมระดับโลกกับพัฒนาการด้านนวัตกรรมของประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 2 กันยายน 2567 จาก <https://www.nia.or.th/bookshelf/view/230>
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2562). นวัตกรรมเพื่ออนาคต. เรียกใช้เมื่อ 7 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.nia.or.th/frontend/bookshelf/zWf7zwTMcEWhl/62d3a82b0f129.pdf>
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน). (2564). Gift Economy สุขนี้มีมูลค่า 2 ล้านล้าน. เรียกใช้เมื่อ 7 ตุลาคม 2567 จาก <https://shorturl.asia/0v6hX>
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.). (2564). ผู้สูงอายุไทยต้องปรับตัวอย่างไร? เพื่อพร้อมสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Active Aging). เรียกใช้เมื่อ 27 กันยายน 2567 จาก <https://www.nxpo.or.th/th/8078/>

- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). ราชกิจจานุเบกษา เผยแพร่ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. เรียกใช้เมื่อ 27 กันยายน 2567 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=13176&filename=index
- สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ. (2551). แนวการจัดการศึกษาตามมาตรฐาน 8 พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551. เรียกใช้เมื่อ 7 ตุลาคม 2567 จาก <https://shorturl.asia/6Mq2u>
- อรรถพล สังขวาสี. (2564). อนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565-2574). วารสารวิชาการธรรมทศน์, 21(4), 221-233.
- อรัญ วาณิชกร. (2559). การออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- AlphaBeta for Google. (2564). Unlocking Thailand's Digital Potential: The Economic Opportunities of Digital Transformation and Google's Contribution. Retrieved December 11, 2024, from <https://accesspartnership.com/promoting-thailands-digital-transformation/>
- Effendi, T. D. (2019). Local Wisdom-based Environmental Education through Kikigaki Method: Japan Experience and Lesson for Indonesia. IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, 239(2019), 1-7.
- Hasanah, H. & Malik, M. N. (2018). Teaching Factory-Based for Entrepreneurship Learning Model in Vocational High Schools. Advances in Social Science, Education and Humanities Research (ASSEHR), 201(2018), 209-213.
- Hawkins, J. (2011). The Creative economy. How to turn ideas into money. M.: Izdatel' skii dom «Klassika-XXI. Bangkok: Amarin Printing & Publishing Public Co Ltd.
- Mok, Ka. Ho. (2016). Decentralization and marketization of education in Singapore: A case study of the school excellence model. Journal of Educational Administration, 41(4), 348-366.
- Qian, W. (2020). Exploring Cultural Industry Talent Training Strategies Based On The Era Of Creative Economy. Retrieved December 11, 2024, from http://proceedings-online.com/proceedings_series/SH-EDUCATION/ERA12020/ERA107901.pdf
- Tan, C. et al. (2020). Cultivating creativity in a high-performing education system: The example of Singapore. Journal of Curriculum and Pedagogy, 18(1), 253-272.
- The Nation. (2566). How AI is revolutionising daily life in Thailand, from street food to farming. Retrieved October 15, 2024, from <https://www.nationthailand.com/blogs/business/tech/40034139>
- Wei, Y. et al. (2008). Alternative Approaches to the Development of Early Childhood Education in Singapore. Retrieved December 11, 2024, from <https://www.researchgate.net/publication/23544947>

World Intellectual Property Organization. (2024). Global Innovation Index 2024 : Innovation in the face of uncertainty. Retrieved November 15, 2567, from <https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2024/en/>